

1982/83:47

## **Fredagen den 10 december**

Kl. 09.00

1 § Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

### **2 § Svar på interpellation 1982/83:38 om småjordbrukens betydelse**

**Anf. 1 Jordbruksministern SVANTE LUNDKVIST:**

Herr talman! Bertil Jonasson har frågat mig hur regeringen ser på den roll småjordbruken tillsammans med andra näringar – skog, turism m. m. – spelar som underlag för försörjning och sysselsättning liksom service i gles- och mellanbygder.

Jag anser att jordbruket i kombination med andra näringar spelar en betydelsefull roll när det gäller att skapa förutsättningar för sysselsättning och boende i våra glesbygder.

I dagarna tillsätter regeringen en utredning om den livsmedelspolitik vi skall ha i framtiden. I direktiven understryks bl. a. att utredningen skall ta hänsyn till den betydelsefulla roll jordbruket spelar för att skapa arbetstillfällen i bygder där annan sysselsättning ofta är svår att uppnå.

**Anf. 2 BERTIL JONASSON (c):**

Herr talman! Jag ber först att få tacka jordbruksministern för svaret. Jag vill gärna säga att jag ser en del positivt i svaret.

I stora delar av vårt land har vi arbetslöshet. Detta gäller inte minst Värmland. De bygder som drabbas hårdast är skogs- och mellanbygderna, med andra ord glesbygderna.

Jordbruk med binärningar, inkl. skogsbruket, har i glesbygderna varit av stort värde för att ge sysselsättning och utkomst. Den hårda rationaliseringsprocess som har drivits har friställt många. På senare år har emellertid denna utveckling kunnat dämpas något tack vare det särskilda glesbygdstöd som har satts in för att skapa kombinationsmöjligheter.

Detta stöd har på många håll varit till stor nytta och skapat passande näringsfång i glesbygden. Enligt min uppfattning finns det stora möjligheter

Fredagen den  
10 december 1982

---

*Om småjordbrukens betydelse*

att gå vidare, om bara viljan från statsmakternas sida är god.

Diskussionerna om överskottet av jordbruksprodukter liksom debatten om en ny jordbruksutredning har dock föranlett oro. Inte minst LO-ordföranden Stig Malms inlägg har bidragit till denna oro. Han gick ju i ett tal den 8 november till frontalangrepp såväl mot 1977 års jordbrukspolitiska beslut som mot jordbrukarna och deras rättmätiga krav på en inkomst som kan jämföras med likvärdiga grupper.

Speciellt retade Malm många när han sade "att det inte borde gå att bedriva jordbruksverksamhet av den här omfattningen av rena terapi-skäl".

Jag beklagar, med hänsyn till Malms ställning, att han uttryckt sig så mot en grupp människor som har varit vana att klara sig själva och som med enkla medel har arbetat för att producera och göra rätt för sig. Jag utgår ifrån att jordbruksministern inte delar Malms uppfattning. I annat fall skulle det vara illa. Att producera livsmedel när många svälter och ropar efter mat borde inte betecknas som terapi – det vill jag klart och tydligt ha sagt.

Det torde inte heller vara fel att producera och sälja livsmedel när vi i det här landet har ett underskott i bytesbalansen på över 20 miljarder kronor, även om försäljningen i något fall skulle ske till låga priser. Men Malm vill tydligen åt småjordbrukarna.

Småjordbruket håller bygden öppen. Ur naturvårds- och miljösynpunkt är en öppen bygd en plusfaktor av stor betydelse. Enligt min åsikt är småbruket en närande faktor, som man bör uppmuntra och stödja. Det görs också på många håll i världen.

Jag har därför frågat jordbruksministern hur han ser på småbrukens roll i berörda hänseenden. Jordbruksministern delar min uppfattning när det gäller jordbruket och möjligheten till kombinationer med andra näringar eller arbeten, och detta är bra. Men frågan är om man tänker sätta krokben för småbruket – inte minst med tanke på Stig Malms resonemang. Där kommer också risken in i bilden när det gäller den nya utredningen om livsmedelspolitiken. Även om jordbruksministern säger att utredningen enligt direktiven skall ta hänsyn till den betydelsefulla roll som jordbruket spelar för att skapa sysselsättningstillfällen i bygder där annan sysselsättning ofta är svår att uppnå, funderar man på hur det skall bli – inte minst i anledning av Stig Malms uttalande.

Svaret på denna interpellation låter bra och lugnande. Men jag vill fråga: Om en neddragning skall ske inom jordbruket och jordbruksproduktionen, var skall jordbruk läggas ner? Och vilka jordbruk är det som idkar terapiverksamhet? Det skulle vara bra att få svar på dessa frågor. Om man beskyller en människa eller en grupp människor för någonting skall man också precisera sig och säga vad det egentligen är fråga om. Några måste vara utpekade.

Man kan naturligtvis säga att konsumentens kostnader för maten är höga, och därför är det svårt att klara dessa utgifter för stora familjer med små inkomster. Jag förstår det mycket väl. Men detta är inte jordbrukarens fel. Detta upptäcker man om man penetrerar frågan, men det har väl

människorna inte gjort så mycket. Bönderna är inte boven i detta drama.

Först och främst bör det påpekas att maten i Sverige inte är dyr i jämförelse med i andra länder. Vi hör till dem som har de lägsta matpriserna i världen. När det gäller de jordbruksreglerade livsmedlen, som är de tyngsta i sammanhanget, kan noteras att av den kostnad som butiken tar ut i dag går 49 % till energi, råvaror, räntor och avskrivningar, 25 % till löner i handel och industri, 18 % till moms och 8 % blir jordbrukarens lön för nedlagt arbete. Man kan göra den reflexionen, att om bonden gjorde hela sin insats gratis skulle effekten på konsumentpriset bli ytterst ringa.

Den del av jordbruket som inte har, som många vill påstå, en rationell drift, är väldigt liten. Men om den nu finns där berör det ändå dessa människors inkomster, och de får själva lida för att de inte har en rationell drift. De får själva bära den bördan – det är inte konsumenten som tar den.

Jordbruksreglerade livsmedel subventioneras med 3 miljarder kronor men beskattas med 7,8 miljarder. Hotet är givetvis en överproduktion av jordbruksvaror i vårt land. Då skall vi i detta sammanhang komma ihåg att jordbrukarna inte har kunnat ta ut vad de är berättigade till. Men vi skulle faktiskt haft ett mindre överskott om vi hade fått igenom den etableringskontroll som vi från centerns sida har arbetat för. Vi vet också att både socialdemokraterna och moderaterna gick emot oss i detta fall. LO har motsatt sig detta bl. a. av sysselsättningsskäl. Det är faktiskt viktigt att påpeka detta i sammanhanget, därför att om man vill se jordbruket, enkannerligen småbruket, skall man i det också se den sysselsättning som det kan ge. Från jordbrukets sida har man också ställt upp för att nedbringa kostnaderna på olika sätt med olika åtgärder.

Jag skulle gärna vilja ställa en försiktig fråga till jordbruksministern, om inte han och hans parti skall ta under övervägande och pröva inställningen och åstadkomma en etableringskontroll. Det är ändå stordriften, matfabrikerna, som åstadkommer överproduktionen.

Jordbruksministern måste förstå att Stig Malms angrepp givit upphov till oro. Jag vill säga att det är horribelt att försöka vidta åtgärder mot en så liten grupp som jordbrukarna numera är – i synnerhet den grupp som skulle "idka jordbruk som terapi".

För våra skogs- och mellanbygder kan vi konstatera att andra näringar kan ge sysselsättning. Socialdemokraterna har lovat arbete åt alla, och jag vill sluta med att fråga: Kommer det att gälla även de människor som jag här berört?

### **Anf. 3** Jordbruksministern SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag uppfattade interpellationen så, att Bertil Jonasson speciellt ville fråga mig hur vi i regeringen ser på den roll småjordbruket tillsammans med andra näringar – skog, turism m. m. – spelar som underlag för försörjning och sysselsättning liksom service i gles- och mellanbygd. Jag har svarat på den frågan, och jag finner inte skäl att nu vidga debatten till att omfatta även frågan om hela vår livsmedelsförsörjning. Vi har nyligen haft en

Fredagen den  
10 december 1982

---

*Om småjordbrukens betydelse*

sådan debatt här i kammaren, och jag vill gärna hänvisa till den. Jag redovisade då hur vi ser på situationen på livsmedelsområdet i stort.

I den mån som Bertil Jonasson har känt speciell oro för hur vi skulle se på småjordbrukets roll i det sammanhang som han åberopar i interpellationen har han fått besked i mitt svar. Där har jag understrukt att vi fuller väl inser att småjordbruket i glesbygder spelar en betydelsefull roll i kombination med andra näringar för att vi i dessa bygder skall kunna behålla det befolkningsunderlag som vi från olika synpunkter finner det angeläget att ha. Därför kommer vi i direktiven till utredningen om vår livsmedelsförsörjning att uttala att hänsyn måste tas till den betydelsefulla roll som vi menar att jordbruksnäringen spelar i dessa bygder.

Bertil Jonasson ställde ytterligare en fråga. Den gällde huruvida vi skulle kunna tänka oss att använda etableringskontroll som ett av instrumenten för att komma till rätta med den överskottsproduktion som alla – jag har uppfattat det så – hyser bekymmer för i dag. I det stycket har vi sagt, när vi gått ut och redovisat våra synpunkter, att vi förutsätter att jordbrukarna själva skall ta sitt ansvar – jag har ett intryck av att de också är inställda på det – för att medverka till en produktionsanpassning. Men vi förstår också att det kan bli nödvändigt med vissa insatser från samhällets sida för att stödja sådana åtgärder. Vi är beredda att förutsättningslöst från såväl jordbrukets som konsumenternas synpunkter pröva vad en etableringskontroll i någon form skulle kunna innebära i sammanhanget.

**Anf. 4 BERTIL JONASSON (c):**

Herr talman! Jag förstår jordbruksministern till fullo, när han inte vill gå in på hela problematiken om jordbrukspolitiken. Jag hade tyvärr inte möjlighet att vara närvarande i riksdagen när den frågan diskuterades, men jag har läst protokollet från den debatten och följt resonemanget. Inte heller jag vill i dag gå in på den delen.

Eftersom Stig Malms uttalande ändå icke rimligen kan uppfattas på annat sätt hos jordbrukarkåren än att det är de mindre jordbruket som skulle vara mest ineffektiva, är det klart att oron har blivit speciellt stor hos den gruppen jordbrukare. Men jag tycker att det är en ganska stor skillnad på det resonemang som jordbruksministern för och det resonemang som Stig Malm har fört för sin del. Men han kan ju rimligen inte vara insatt i förhållandena, och därför ser jag det som positivt att jordbruksministern nu säger, för andra gången, att han inser att småbruket i de här trakterna har en stor betydelse. För det är precis vad de har. Det är också detta jag har velat ta upp när jag har gjort jämförelser med jordbruksproduktionen i dess helhet.

Vad de små jordbruket producerar kan ändå inte vara de stora mängderna. Varför skulle det vara just deras produktion som utgör överskottet? Jag vill se djurfabrikerna och sådant som det mest onödiga tillskottet – om vi säger så – som förorsakar en överproduktion. Det är en betydligt större bov i dramat än de mindre jordbruket, de som skulle utöva "terapiverksamhet".

Jag måste säga att när man ser på samhället som det är i dag med den rätt

stora arbetslöshet som råder, kan man inte konstatera en så förfärligt hög effektivitet. Jag tror för min del att det finns många andra företag och allmänna inrättningar av olika slag där rationaliteten ingalunda är större än inom det mindre jordbruket.

Jag vet hur jordbrukarna får jobba, med hårt arbete under långa dagar och under hårda betingelser på olika sätt. De kan naturligtvis hålla igen vissa dagar – visst gör de så – men det går inte att hålla på så jämt. Men ser man till helhetsbilden, är jordbrukarna inte ineffektiva i detta avseende.

När man hör tal om terapiverksamhet, gör det ont i ett bondehjärta och i ett småbrukarhjärta. Man vet ju hur alla dessa småjordbrukare, deras hustrur och deras barn har fått lägga ner hårt arbete för en liten ersättning. Men de har dragit sig fram på det, aldrig legat samhället till last, och det har ofta skapat fina människor, till stort gagn för vårt samhälle. Jag hävdar med andra ord att denna grupp, inte minst de mindre jordbrukarna, har dragit sitt strå till stacken.

Till sist vill jag bara uttala den förhoppningen att man skall kunna klara av de här frågorna genom en etableringskontroll. Den skulle ha kommit tidigare, så hade vi inte varit i den nuvarande situationen. Men det är bättre sent än aldrig. Jordbruksministern säger ju att den möjligheten väl kommer att prövas i ett sådant nytt sammanhang. Då får vi se hur det kan bli.

Herr talman! Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

### 3 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1982/83:67 till lagutskottet

4 § På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 09.18 att ajournera sina förhandlingar till kl. 13.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

5 § Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00 under ledning av förste vice talmannen.

### 6 § Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

1982/83:12 Ändringar i sekretesslagen (prop. 1981/82:186 och 1982/83:64)

1982/83:13 Granskning av riksdagens förvaltningsstyrelsens verksamhet (redog. 1981/82:21 och 1982/83:9)

1982/83:14 Vissa frågor rörande riksdagens arbetsformer

1982/83:15 Ändring i indelningslagen (prop. 1982/83:48)

Justitieutskottets betänkanden

1982/83:8 Fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål (prop. 1982/83:44)

- 1982/83:9 Fortsatt försöksverksamhet med användning av telefon vid rättegång (prop. 1982/83:43)  
1982/83:10 Fortsatt giltighet av lagen om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall (prop. 1982/83:46)  
1982/83:11 Vidgad användning av strafföreläggande, m. m. (prop. 1982/83:41)  
1982/83:12 Disciplinära påföljder för advokater (prop. 1982/83:42 delvis)  
1982/83:13 Ändring i rättshjälpslagen (prop. 1982/83:57)

#### Lagutskottets betänkanden

- 1982/83:12 Ändring i lagen om hittegods (prop. 1982/83:59)  
1982/83:13 Internationella namnregler (prop. 1982/83:38)  
1982/83:15 Ändring i atomansvarighetslagen (prop. 1981/82:163)  
1982/83:16 Vissa aktiebolagsrättsliga frågor

#### Utrikesutskottets betänkande

- 1982/83:12 Verksamheten inom Europarådet (skr. 1982/83:74 och redog. 1981/82:18)

#### Socialförsäkringsutskottets betänkanden

- 1982/83:11 Förlängd reglering av anslutning av privatpraktiserande tandläkare till tandvårdsförsäkringen (prop. 1982/83:63)  
1982/83:12 Vuxenutbildningsnämndernas sammansättning m. m. (prop. 1982/83:25 delvis)

#### Socialutskottets betänkanden

- 1982/83:10 Utbyggnaden av hälso- och sjukvården m. m.  
1982/83:13 Tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1982/83, såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde (prop. 1982/83:25 delvis)

#### Kulturutskottets betänkanden

- 1982/83:14 Anslag m. m. på tilläggsbudget I (prop. 1982/83:25 delvis)  
1982/83:15 Anslag på tilläggsbudget I (prop. 1982/83:25)  
1982/83:16 Vissa bidrag ur kyrkofonden (prop. 1982/83:66 delvis)

#### Jordbruksutskottets betänkanden

- 1982/83:15 Oljeskydd  
1982/83:16 Skördeskadeskydd  
1982/83:17 Miljöskyddslagstiftningen m. m.  
1982/83:18 Tillämpningen av allemansrätten  
1982/83:19 Strandskydd

Näringsutskottets betänkanden

1982/83:16 Organisationen av konsumentskyddet på bank- och försäkringsområdena (prop. 1982/83:51)

1982/83:17 1982 års redogörelse för de statliga företagen (skr. 1982/83:20)

Civilutskottets betänkande

1982/83:9 Ändring i byggnadsstadgan – uppvärmning av byggnader (prop. 1982/83:45)

## 7 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställts

*den 10 december*

**1982/83:178** av *Karl-Erik Häll* (s) till ekonomi- och budgetministern om fortsatt verksamhet vid Pripps bryggeri i Gällivare:

TOP-bryggeriet i Gällivare, ett familjeföretag med anor från 1800-talet, gick 1971 i konkurs. Kommunen övertog bryggerilokalerna, Pripps Bryggerier AB startade öl- och läskedryckstillverkning, och de anställda fick behålla sina jobb.

Nu lägger Pripps ner verksamheten, och ett tiotal anställda får avsked. Detta sker i en tid då regeringen genom speciella åtgärder bildligt talat dammsuger malmfälten efter varje möjlighet till sysselsättning.

Kommunens överenskommelse med företaget om övertagande av maskinparken i syfte att rädda jobben för de anställda har nu överraskande brutits av företaget. Detta omöjliggör kommunens planer på fortsatt verksamhet vid bryggeriet.

Med anledning av detta vill jag till statsrådet ställa följande fråga:

Vill statsrådet medverka till att verksamheten vid Pripps bryggeri i Gällivare kan fortsätta?

**1982/83:179** av *Nils Berndtson* (vpk) till statsministern om behandlingen inom regeringen av utredningsförslag om industriverkets verksamhet och organisation:

Vid behandlingen av förslag om utredning av statens industriverks framtida verksamhet och organisation har industridepartementet ersatt det sedvanliga remissförfarandet med ett seminarium. Detta minskar möjligheterna att granska förslagen.

Mot bakgrund härav vill jag fråga statsministern:

Av vilken anledning har regeringen valt att ge utredningen denna begränsade behandling, och i vilken utsträckning avses likartad metod att tillämpas på kommande utredningar?

Nr 47

Fredagen den  
10 december 1982

*Meddelande om  
frågor*

**1982/83:180** av *Hugo Bergdahl* (fp) till statsrådet Birgitta Dahl om lokaliseringen av energiverket:

Riksdagen beslutade i april 1982 om inrättandet av ett statens energiverk. Fortfarande, vid årsskiftet 1982-1983, har dock inte avgjorts var energiverket kommer att placeras. Mot den bakgrunden vill jag fråga energiminister Birgitta Dahl:

1. När kommer beslut att fattas om energiverkets placering?
2. På vilka grunder bör bedömningen av lämplig placeringsort ske?

8 § Kammaren åtskildes kl. 13.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

*/Solveig Gemert*